

El Grau de València (1686) en un gravat de Crisòstom Martínez. (Il·lustració del llibre recensionat.)

ne de València, un dels més perillosos focus moriscos segons el punt de vista oficial. Els càlculs del nombre total de moriscos foragitats al País Valencià és de 117.464, xifra que implica una pèrdua aproximada del 25 per cent del total de la població. La pèrdua d'aquests pagesos actius i dòcils a llurs senyors fou una veritable catàstrofe. Aquests només s'hi conformaren perquè Felip III els féu recuperar el domini útil de les terres que senyorejaven. Però les cartes de repoblació atorgades pels barons als vassalls nous —cristians de sempre—, ho foren en unes condicions lleonines: els veïns pagarien delmes i primícies a qui hi tingués dret, i en cas de no fer-ho podrien ésser condemnats amb les penes disposades pels furs i pels privilegis del regne, i a més, amb les que decretessin lliurement els senyors; aquests reivindicaven les terres i altres béns, les rendes dels quals eren destinades abans al sosteniment dels pobres; hom disposava la residència obligatòria als repobladors: el qui s'absentés per sis mesos perdria tots els seus béns, que passarien al corresponent senyor; després de cinc anys de residència fixa, els repobladors que volguessin canviar de domicili haurien de pagar els deutes i obtenir la llicència del senyor directe del terrer, i en cas contrari serien

condemnats a diverses penes pecuniàries. Fins ben entrada la segona meitat del segle XVII, la vida als senyorius de «nova població» es desenrotllà en condicions ben lamentables, però a partir del 1670 el camp valencià entra en una crisi de creixença, els diversos pobles paguen els censos i els deutes i s'inicien dinasties de pagesos grans i benestants, capaços, almenys, de plantejar una contesa jurídica sobre els drets senyorials. La revolució agrària, la *jacquerie* en què desembocarà tot això, hauria estat inimaginable amb la misèria general de la primera meitat del segle XVII. Aquesta Segona Germania, tal com l'ha anomenada Sebastià Garcia Martínez a la seva inèdita tesi doctoral, donarà molt a fer als senyors, i serà a la fi esclafada a la darrera del regnat de Carles II. Però rebotarà al començament del segle XVIII amb la Guerra de Successió: els pagesos rebels seran els *maulets* partidaris de l'Arxiduc Carles, que prometé l'abolició dels mals usos. Mentre que l'aristocràcia valenciana constituirà el nucli de «botiflers». Cosa que no impedirà que, després de la batalla d'Almansa (1707), Felip V derogui també els privilegis del regne de València d'una manera encara més contundent que en els altres regnes de la Corona d'Aragó.

JOAN MERCADER

poesia de Manuel de Pedrolo

ARREU ON VALGUIN LES PARAULES, ELS HOMES de Manuel de Pedrolo. Edicions Proa, Barcelona 1975.

El laboriós i polifacètic (novellista, contista, dramaturg, articulista, traductor... i poeta) Manuel de Pedrolo ens ofereix amb aquest títol un nou tast de la seva dedicació poètica. Al pròleg, precís i quicixosament polèmic: «Un pocta surt del cau», Pedrolo ens recorda el seu primer recull de poemes (*Ésser en el món*), aparegut cap a l'any cinquanta, i la rebuda sense pena ni glòria que va merèixer per part del públic lector de llavors. També ens hi diu que, entre ambdós llibres de poemes, encara n'hi ha gairebé una dotzena més que esperen pacientment el vist i plau dels editors. (Després de la recuperació —tardana— del «voluminós» Pedrolo novel·lista, podem esperar també la sortida definitiva del «cau» del Pedrolo poeta? Molts de lectors ho celebrariem!).

Arreu on valguin les paraules, els homes aplega unes vint-i-nou composicions repartides en tres parts i una «Addenda» final. Alguns d'aquests poemes, uns deu, ja havien vist la llum pública l'any 1968, a l'antologia *Lleida, vuit poetes*, i un parell més són «Englantines» conegudes només pels devots dels Jocs Florals. L'anomalia editorial que, com hem dit, ha sofert la poesia de Pedrolo fa que aquest llibre reculli poesies ben distanciades en el seu temps de composició. Valentinos de les dates aparegudes a *Lleida, vuit poetes*, ens adonem que una part dels poemes foren escrits entre el 1963 i el 1967, ultra els datats fins a l'any 1971, que trobem al llibre que presentem. Aquest eclecticisme temporal no significa pas, tanmateix, una dispersió temàtica i comunicativa del llibre. Ben al contrari, *Arreu on valguin les paraules, els homes* és una reflexió estètica obsessivament unitària sobre una constel·lació de «circumstàncies» que han envoltat i envolten encara la vida del nostre país.

L'orientació inicial del títol, presentada —formalment— en subjuntiu, de manera eíptica i amb el contrast «paraules-homes», ens obre d'entrada, als lectors, tot un ventall de possibles associacions que, després, el seguit de poemes va concretant i tematitzant d'una manera ben indicativa i contundent.

La primera part, de sis poemes, pot llegir-se, en el context unitari del llibre, com una entrada ambiental que ens mena a les altres parts de l'obra. Així, els quatre primers poemes, que ironitzen per via d'exemples (no oblidem el potencial reclusiu de la ironia ni la funció generalitzadora de l'exemple) les contradiccions de l'ètica establerta i puritana dels Estats Units i d'altres poders, i els dos darrers, que

Manuel de Pedrolo.

són una reflexió sobre el temps-història (història que encara «no hem acabat», poema 6), ens introdueixen de ple a la problemàtica nostrada, tractada a la resta del llibre (potser només el poema «Che Guevara» de l'«Addenda» pot llegir-se en un context més ampli).

Pedrolo, en aquestes altres parts del llibre, descabdella tot un enfilall d'actituds, de fets i d'esdeveniments: renúncies, morts, complicats, commemoracions, evocacions, etcètera, que han presidit la nostra història de la llarga postguerra. L'obra de Pedrolo és una obra de denúncies i de propòsits, d'acusació i d'esperança, de refrescament de la curta memòria col·lectiva. «Recomençar, ara», «Límits», «El pacte, si volem», «Més ells que nosaltres», «Comença el demà», «El president», «Cent companys per a un company», «La pàtria és una bèstia oberta en canal», són títols, entre d'altres, que indiquen, en la superfície lingüística mateixa, la intenció comunicativa del poeta. La comunicació estètica d'*Arreu on valguin les paraules, els homes* reclama, tanmateix, la col·laboració activa del lector. La construcció sintàctica en llargs períodes i prenyadament sincopats; el predomini d'un llenguatge imatjat i metafòric, desxifrat per un altre nivell de llenguatge nuament cru i pelat; el distanciament de la ironia; la selecció mateixa, «radicalment» unitària, però dispersa, de temes tractats, obliguen el lector receptor a una gimnàstica associativa per a establir identificacions que li facin transparent la lectura.

Una primera identificació, donada morfològicament pel text mateix: la freqüència insistent del pronom personal «nosaltres» en la seva forma feble o com a subjecte eíptic, facilita una recepció solidària del llibre de Pedrolo.

Arreu on valguin les paraules, els homes és una mostra de poesia catalana «compromesa», que sap integrar els guanyos formals de la lírica moderna.

JOSEP GRAU I COLELL